

Naslov članka/Article:

Staro mestno jedro Kranja

Old Town Centre of Kranj

Avtor/Author:

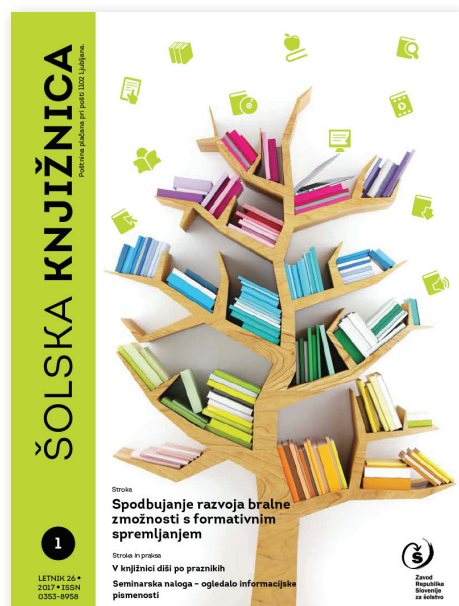
Andreja Urbanec

DOI:

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Šolska knjižnica št. 1/2017, letnik 26

ISSN 0353-8958

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2017

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/solska-knjiznica/>

Staro mestno jedro Kranja

Old Town Centre of Kranj

Andreja Urbanec

Izveček

Uvajanje formativnega spremljanja je trenutno vseslovenski projekt, ki pa se ga lotevamo različno. Nekateri se ga bojijo, otepajo, nekateri pa ga z veseljem bolj podrobno spoznavamo in vpeljujemo v pouk. Članek opisuje primer uvajanja elementov formativnega spremljanja v prakso. Knjižničarji imamo glede na naravo našega dela veliko možnosti v formativnem spremljanju. Ker pa nimamo na razpolago samostojnih ur pouka, je potrebno usklajevanje z različnimi učitelji. To pa je po svoje spodbudno, saj tako prenašamo svoje znanje in aktivne metode dela tudi na sodelavce. Članek prinaša opis učnih ur, pri katerih so učenci spoznavali svojo ožjo okolico – staro mestno jedro Kranja – prek virov in literature. Pouk v razredu je bil le predpriprava na terensko delo. Tam pa so učenci v vlogi turističnega vodiča pokazali rezultate svojega dela. V članku so bolj podrobno predstavljene naslednje elementi: ugotavljanje predznanja, oblikovanje kriterijev uspešnosti in sovrstniška povratna informacija.

UDK 027.8:37.091.26

Ključne besede:

šolska knjižnica, medpredmetno povezovanje, knjižnična informacijska znanja, dediščina

Key words:

school library, cross-curricular integration, library and information knowledge, heritage

Abstract

The introduction of formative assessment is currently an all-Slovenian project, which is being tackled in many ways. Some are afraid of it and want nothing to do with it, while others are happy to learn about it in greater detail and introduce it into lessons. This article describes an example of introducing elements of formative assessment into practice. In light of the nature of our work, formative assessment provides many opportunities to librarians. Yet, because we do not have independent lessons available, we have to coordinate our work with various teachers. This is also encouraging, because that way we pass our knowledge and active work methods onto our colleagues. This article presents two concrete lessons during which students learned about their narrower surroundings – the old town centre of Kranj – through sources and literature. The classroom lessons served as preparation for fieldwork. There the students demonstrated the results of their work in the role of a tourist guide. The article presents the following elements in greater detail: determining prior knowledge, shaping success criteria, and peer feedback.

Uskajevanje z različnimi učitelji je spodbudno, saj tako prenašamo svoje znanje in aktivne metode dela tudi na sodelavce.

UVOD

V razvojno nalogo Formativno spremljanje sem se vključila s šolskim letom 2015/2016. Prvotni razlog, da se priključim projektu, je bila želja po razširitvi pedagoškega znanja. Na študijski skupini smo informativno dobili nekaj informacij o samem formativnem spremljanju. Skozi pregled elementov sem videla, da se moje aktivne metode dela pri pouku (ki sem jih do takrat že uporabljala) na nekaterih delih »prekrivajo« s temi elementi, zato sem videla priložnost, da svoje delo spremenim oziroma nadgradim. Če naj bi bilo formativno spremljanje orodje, ki bi izboljšalo učne dosežke, ki naj bi učence spodbujalo k prevzemanju večje odgovornosti za svoje učenje in ki naj bi spodbujalo zavzetost in motivacijo za učenje, potem sem našla dovolj razlogov, da se intenzivneje poglabim vanj.

Po prvem skupnem srečanju, ko so bili zelo poglobljeno razloženi vsi elementi formativnega spremljanja, sem bila zmedena. Naenkrat veliko novih informacij in nič dorečenega, kje začeti, kje dodati, kje odvzeti. Po temeljitem razmisleku kako naprej, sem na šoli nagovorila sodelavko in ji predstavila svojo idejo, namreč ena od nalog je bila tudi v skladu z načeli formativnega spremljanja izvedena in hospitirana učna ura KIZ.

NASTANEK URE

Sodelavki, s katero sem že do tedaj izvedla številne ure KIZ na razne teme, sem predstavila idejo, kje bi lahko vključili elemente formativnega spremljanja (v nadaljevanju FS) in kako. Najina ura KIZ je že preteklo leto vsebovala zelo aktivne metode dela, tako da sva določene stvari samo dopolnili, nekaj pa sva na novo dodali.

Ideja: učenci 4. razreda bodo s pomočjo različnih informacijskih virov v blokuri 'obdelali' oz. spoznali devet znamenitosti v starem mestnem jedru Kranja. Delali bodo v parih ali skupinah po trije. Naloga skupine je sestaviti besedilo, ki ga bodo čez teden dni na terenu (ogled Kranja) svojim sošolcem predstavili v vlogi turističnega vodiča.

Načrtovanje blokure je terjalo kar nekaj priprav, da je bil dodelan celoten potek ure in pri-

pravljen vse gradivo za izvedbo. Vse priprave pa je na koncu odtehtal dober potek ure.

Razred: 4. razred

Trajanje ure: dve pedagoški uri

Način izvedbe KIZ: medpredmetna povezava s predmetom družba in terensko delo

KIZ

Specifični cilji

Učenec:

- predlaga, poišče in uporabi različne vire;
- kritično presodi, kateri viri so zanesljivi in kateri ne ter katere bo uporabil;
- uri se v zapisovanju in urejanju različnih podatkov;
- zna razložiti, utemeljiti in vrednotiti pridobljene podatke;
- loči različne zvrsti gradiva in jih zna primerno uporabiti;
- spozna temeljna izhodišča za ureditev gradiva po strokah;
- spozna poljudnoznanstveno gradivo s postavitvijo.

Operativni cilj

Učenec:

- pozna in uporablja različne veščine komuniciranja in sodelovanja.

Medpredmetne in kroskurikularne povezave

Predmet: družba

Učna tema: Ljudje v času

Učna enota: Staro mestno jedro – mesto Kranj

Učni cilji

Učenec:

- ve, kaj je kulturna dediščina;
- spozna različne oblike kulturne dediščine;
- pozna nekaj primerov kulturne dediščine v domači pokrajini;
- spozna različne ustanove, kaj hranijo in kako ti predmeti pridejo v ustanovo;
- raziskuje preteklost z uporabo različnih virov in dejavnosti;
- samostojno načrtuje dejavnosti za doseg cilja.

ELEMENTI FORMATIVNEGA SPREMLJANJA

Pri poglobljenem načrtovanju učne ure sem ugotovila, da se elementi FS navezujejo eden

Učne ure, pri katerih so učenci spoznavali svojo ožjo okolico – staro mestno jedro Kranja – prek virov in literature, so bile le predpriprava na terensko delo.

na drugega, da se povezujejo in posledično tudi potrebujejo.

Sprva sem želela v učno uro dodati le načrtovanje ciljev in kriterijev uspešnosti ter povratno informacijo, vendar se je ob pripravah pokazalo, da bova v uro vključili tudi ugotavljanje predznanja.

Ugotavljanje predznanja

Za motivacijo so si učenci ogledali najstarejšo sliko mesta (bakrorez) in skušali ugotoviti, za katero mesto gre. V nadaljevanju so bile predstavljene še nekatere druge stare fotografije mesta, s pomočjo katerih so lažje pravilno odgovorili. Ko so ugotovili, da gre za Kranj, so v zvezke po bralni strategiji VŽN naredili zapis, kaj o Kranju že vedo in kaj si želijo še izvedeti. S tem je bil udejanjen prvi element FS – ugotavljanje predznanja (priloga 2: VZN strategija).

Preden sva z učiteljico učencem predstavili celotno sliko učne ure in terenskega dela, so si ogledali še videoposnetek – razglednico Kranja. Potem so poročali, kaj so prepoznali na posnetku.

V nadaljevanju sva jih razdelili v pare oziroma trojke glede na njihove zmožnosti (učiteljica jih pozna, zato je bila diferenciacija hitra). S pomočjo sestavljanke so dobili odgovor, katero znamenitost Kranja bodo spoznavali in jo tudi predstavili na terenu.

Vsaka skupina je prejela vnaprej pripravljeno gradivo (fotokopije), saj je bilo enakih knjig za vse skupine premalo. S pomočjo UDK-tabele smo obravnavano snov umestili v pravo UDK-skupino, si v knjižnici pogledali, na katerih policah je gradivo, sicer pa so bile knjige na voljo za ogled na izposojevalnem pultu. Vsaka skupina je dobila natančna navodila, kaj mora besedilo vsebovati, zato ni bilo večjih težav pri izvedbi (priloga 3: Delo po skupinah).

Minute so hitro tekle in kmalu je bil čas za oblikovanje zapisa. Tega so morali oblikovati tako, da so ga kasneje lahko razumljivo in jedrnato predstavili na terenu, ko so si ogledali mesto Kranj (priloga 4: Delo z informacijskimi viri).

Oblikovanje kriterijev uspešnosti

Med elementi FS sem želela uresničiti tudi načrtovanje ciljev in kriterijev uspešnosti, zato smo skupaj z učenci oblikovali kriterije uspešnosti dobrega turističnega vodiča. Najprej so delali po skupinah, nato so ugotovitve predstavili preostalim. Sproti je nastajal zapis na tabli, kakšen naj bo dober turistični vodič. Učenci so bili pri oblikovanju kriterijev natančni, zajeli so široko paleto lastnosti oziroma značilnosti vodiča. Ker bi na terenu zelo težko opazovali vse te kriterije, smo jih zožili na tri najpomembnejše:

1. govori razločno in dovolj glasno,
2. govori tekoče, brez večjih zatikanj in
3. povedano ima smiselno celoto.

Na te kriterije so bili pozorni kasneje na terenu, saj so sproti ocenjevali sošolce. Tukaj je bil nevede izveden še en element FS – sovrstniška povratna informacija.

Sovrstniška povratna informacija

Učenci so na terenu poleg zapisovanja snovi ocenjevali tudi vse govorce. Ker so že imeli učne liste o Kranju, sem zbirni list z ocenami imela jaz in jih ob koncu vsakega nastopa povprašala po njihovem mnenju. Ocenjevali so tri kriterije (navedene zgoraj), na koncu pa predlagali tudi izboljšavo ali dali posebno pohvalo. Vse ocene sem po koncu terenskega dela zbrala po imenih in vsak učenec je naslednji dan dobil v roke povratno informacijo o svojem nastopu (prilogi 7 in 8: Terensko delo, priloga 9: Ocenjevalni list).

Povratna informacija učitelju

Za konec ure sem učencem pokazala narečni zemljevid Slovenije. Za kakšen zemljevid gre, so z malo pomoči uganili. Uro sem sklenila z zgodbo v kranjskem narečju.

Učence sem na koncu ure prosila za povratno informacijo izvajalkama (učiteljici in knjižničarki), ki so jo zapisali na listke in jih oddali ob odhodu iz knjižnice. Na eno stran listka so zapisali, kaj jim je bilo pri uri všeč, na drugo stran pa kaj jim ni bilo. S tem sem uresničila še tretji element FS – povratno informacijo učitelju (priloga 5: Povratna informacija učitelju, priloga 6: Ena od PI).

PRIČAKOVANI REZULTATI/ DOSEŽKI

Že pred izpeljavo ure po načelih formativnega spremljanja sem učencem predstavila idejo. Z njo so bili na roditeljskem sestanku seznanjeni tudi starši. Vsi so jo sprejeli zelo pozitivno in jo potrdili. Pričakovani rezultati po vsebinsko bogatem in metodično aktivnem delu so se odražali v povratni informaciji, ki so jo učenci dali ob koncu ure. Všeč so jim bile aktivne metode dela (raziskovanje virov, delo po skupinah, terensko delo), veliko so se naučili o Kranju in hkrati so se med resnim delom zabavali.

Pripravo na terensko delo in samo delo na terenu so v večini vzeli resno in so se pripravili, z izjemo ene učenke, ki svojega dela ni opravila, a je kljub temu dobila povratno informacijo. Nekaterim je uspel odličen nastop, bili so samozavestni in odločni, nekaterim je ponagajala trema, nekaterim se je zatikalo ali pa so govorili zelo tiho. Vendar smo bili enotnega mnenja, da je bil nastop koristen in predvsem spodbuda za nadaljnje delo.

Na teren so se pripravljali po pouku in med svojim prostim časom. Po njihovih informacijah so nekateri med njimi kasneje po isti poti peljali tudi svoje starše.

DIDAKTIČNI PRISTOPI

Formativno spremljanje temelji na aktivni vključenosti učencev v učni proces, zato morajo biti izbrane metode dela temu primerne. Vsekakor to od učitelja na začetku terja več dela in priprav, vendar ko se enkrat tako začrtan pouk začne odvijati, postane učitelj le strokovni spremljevalec, podpornik in nazadnje opazovalec. Učitelj le spodbuja razmišljanje učencev, ti pa so drug drugemu vir učenja.

VREDNOTENJE IZVEDENE URE OZ. SAMOREFLEKSIJA, ANALIZA URE

Izvedeno uro sta hospitirali svetovalka z ZRSŠ in pomočnica ravnateljice. Po končani uri sva uro evalvirali le jaz in svetovalka, saj zaradi narave dela učiteljica in pomočnica nista mogli biti prisotni. Najprej sem uro ocenila sama,

potem sem prisluhnila tudi oceni svetovalke. Ura je potekala uspešno, z učiteljico sva izvedli vse načrtovane elemente FS, v delu sva se dopolnjevali in si pomagali vsaka na svoj način. V knjižnici je vladal ustvarjalni nemir, kar pomeni, da je vsaka skupina delala zavzeto in tako, da ni motila sosednje skupine.

Uro kot tako želim ohraniti tudi v naslednjih letih, želim dodati le en del čisto na koncu. Želim biti prisotna pri pouku po končanem terenskem delu, da slišim vtise tudi s terena in da vidim, kaj učenci zapišejo v zadnji stolpec preglednice, ki jo začnemo izpolnjevati prvo uro v knjižnici v okviru razvijanja strategije VŽN.

POTREBNI POGOJI ZA IZVEDBO URE

Obraavnana tema je zelo kompleksna, saj je smo jo obravnavali pri več urah. Najprej sta bili izvedeni dve pedagoški uri v knjižnici, potem je sledilo delo na terenu, ki zopet terja več ur. Zaključek je bil na koncu v šoli, ko smo pregledali učne liste s terena, učenci so dopolnili manjkajoče podatke in uredili zapiske. Večjega problema nisem zaznala, mogoče edino to, da je rezultat dela na samem začetku viden šele po nekaj urah. Če je bilo delo v knjižnici opravljeno dobro, je bil nastop na terenu dober, če delo na začetku in pri zasnovi ni bilo opravljeno kakovostno, tudi nastop ni bil dober.

SKLEP

Uvajanje elementov formativnega spremljanja me navdaja z navdušenjem, saj sem v določenih delih spremenila pristop do priprav na pouk. Bolj sem pozorna na vse možne različice poteka ure, vem, da mora biti priprava skrbno načrtovana. Ozavestila sem, kaj delam pri pouku in kako, več opazujem samo sebe in reflektiram.

Prve uvedene spremembe so:

- učencem dam več časa za razmislek,
- ne vprašam prvega, ki dvigne roko, ampak počakam, da si odgovor prikliče v spomin večina učencev;
- večkrat dam možnost, da večina pove svoje ideje in zamisli;

Ko se enkrat tako začrtan pouk začne odvijati, postane učitelj le strokovni spremljevalec, podpornik in nazadnje opazovalec.

Pri izvedbah ur KIZ knjižničar ni nikoli sam, zato je vedno v interakciji s sodelavci učitelji.

- večkrat povprašam za povratno mnenje o uri in o možnih izboljšavah.

Pri izvedbah ur KIZ knjižničar ni nikoli sam, zato je vedno v interakciji s sodelavci učitelji. Tandem mora sodelovati pri načrtovanju vseh dejavnosti pri pouku. Knjižničar je enakovreden partner učitelju, svoje znanje dopolnjujeta, ga razširjata, zato je sodelovanje neizbežno. Čeprav so priprave včasih naporene, se na koncu izkaže, da so nujno potrebne.

S formativnim spremljanjem počasi seznanjam svoje sodelavce, jim razjasnjujem, da mnoge od teh prvin že vključujemo v svoje delo, vendar jih še ne prepoznamo v luči formativnega spremljanja. Delam korak po koraku, saj tudi namen uvajanja FS ni bil, da kar skočimo v jezero in potonemo. Spremembe, ki jih premišljeno vpeljujemo, bodo na koncu zagotovile velike pozitivne rezultate, le pogumno jih moramo znati zagovarjati. ●

ANDREJA URBANEC, univ. dipl. bibl. in prof. geografije, knjižničarka na OŠ Orehek Kranj
Naslov: Osnovna šola Orehek Kranj, Zasavska cesta 53a, 4000 Kranj
E-naslov: andreja.urbanec@osorehek.si

PRILOGA 1: Učna priprava na pouk

Osnovna šola Orehek Kranj

DATUM: 11. 4. 2016

RAZRED: 4. a

UČITELJICI: SAŠA JENKO, ANDREJA URBANEC

PREDMET: DRUŽBA

UČNA TEMA: LJUDJE V ČASU

UČNA ENOTA: STARO MESTNO JEDRO-MESTO KRANJ

UČNI CILJI

Učenec:

- ve, kaj je kulturna dediščina;
- spozna različne oblike kulturne dediščine
- pozna nekaj primerov kulturne dediščine v domači pokrajini
- spozna različne ustanove, kaj hranijo in kako ti predmeti pridejo v ustanovo;
- raziskuje preteklost z uporabo različnih virov in dejavnosti;
- samostojno načrtuje dejavnosti za dosego cilja;
- predlaga, poišče in uporabi različne vire (KIZ);
- uri se v zapisovanju in urejanju različnih podatkov (KIZ);
- pozna in uporablja različne veščine komuniciranja in sodelovanja;
- zna razložiti, utemeljiti in vrednotiti pridobljene podatke (KIZ);
- loči različne zvrsti gradiva in jih zna primerno uporabiti (KIZ);
- spozna temeljna izhodišča za ureditev gradiva po strokah (KIZ);
- spozna poljudnoznanstveno gradivo s postavitvijo (KIZ);

UČNE OBLIKE: frontalna, individualna, skupinska, delo v dvojicah, projektno delo, diferencirana

UČNE METODE: razlaga, razgovor, opazovanje, demonstracija, prikazovanje, delo z video pripomočki, praktično delo, delo s tekstom

UČNE STRATEGIJE: iskanje bistva, pomen neznanih besed, oblikovanje zapisov, oblikovanje zaključkov, poročil, VŽN, Paukova, miselni vzorec

UČNA SREDSTVA IN PRIPOMOČKI: učbenik, delovni zvezek, you tube posnetek, tabla, predmeti za demonstracijo, delovni listi, tabelske slike, učni listi, modeli, plakat, strokovna literatura

LITERATURA:

- Krančkova knjiga zakladov: vodič po Kranju za otroke. Kranj : Zavod za turizem, 2009
- Leben N., Sagadin, M. Kranj. Ljubljana: Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, 2008
- 60 let, 60 zgodb. Kranj: Gorenjski muzej, 2013 (str. 34)
- Markun, I.: Gremo Kran puzdravt: pripovedi iz Kranja z okolico in iz vasi Sorškega polja. Celje: Celjska Mohorjeva družba, 2012 (str. 69-70 ali 72)
- Slovenija: turistični vodnik. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1996.
- Dediščina Kranja: trideset znamenitosti. Kranj: Zavod za turizem Kranj, 2013.
- https://sl.wikipedia.org/wiki/Rudolf_Maister
- https://sl.wikipedia.org/wiki/Dan_Rudolfa_Maistra
- <https://sl.wikipedia.org/wiki/Mitnina>

STANDARDI:

- **zna opisati življenje ljudi v preteklosti in ga primerjati z današnjim,**
- zna uporabiti strategije za spoznavanje preteklosti (npr. delo z različnimi besedili, slikovnim gradivom in drugimi viri, časovni trak, muzeji),
- **pozna nekaj primerov naravne in kulturne dediščine v domači pokrajini in po Sloveniji,**
- razloži pomen slovenske naravne in kulturne dediščine, sprejema pomen slovenstva kot del svetovne kulturne različnosti.

POTEK UČNE URE:

1. MOTIVACIJA

- Oglejmo si najstarejšo sliko – bakrorez iz leta 1649 in skušamo ugotoviti katero mesto je na sliki
- Projekcija dodatnih fotografij mesta za pomoč
- VŽN – kaj že vem o Kranju (formalno spremljanje – ugotavljanje predznanja)
- Pogledamo posnetek – razglednico mesta Kranja. Učenci poročajo, kaj so na posnetku videli, katere stavbe so prepoznali...

2. OBRAVNAVA

- Uro umestiva v širši kontekst in predstaviva celotno sliko »projekta« (vodenje po starem delu Kranja)
- Učence razdeliva po parih/trojkah v 9 skupin (diferenciacija glede na sposobnosti – vsak dobi košček sestavljanke in par/trojka mora sestaviti sliko) in jim razdeliva gradivo
- Skupaj si oglejmo UDK tablo in uvrstimo vire v določeno UDK skupino; gradivo poiščemo tudi na policah
- Učenci dobijo navodila za delo.
- Delo v paru/trojki v knjižnici in medioteki. Na načrtu starega mestnega jedra poiščejo kje se nahaja kulturni spomenik, ki ga raziskujejo in s pomočjo gradiva odgovorijo na vprašanja.
- Na podlagi odgovorov oblikujejo besedilo za predstavitev (vodenje po Kranju).
- Skupaj oblikujemo in zapišemo kriterije uspešnega turističnega vodiča (formalno spremljanje – načrtovanje ciljev in kriterijev uspešnosti)

3. ZAKLJUČEK

- Skušajo prepoznati zemljevid narečij in naštetih kakšno narečje v Sloveniji.
- Za konec poslušajo zgodbe v gorenjskem (kranjskem) narečju.
- Na listke zapišejo, kaj jim je bilo pri uri všeč in kaj jim ni bilo všeč. (povratna informacija učitelju)

DELO PO SKUPINAH

1. MITNIČARSKA HIŠA
2. GRAD KHISELSTEIN
3. MESTNA HIŠA
4. GLAVNI TRG Z VODNJAKOM
5. PREŠERNOVA HIŠA
6. MAISTROV TRG
7. CERKEV SV. KANCIJANA IN KOSTNICA
8. MESTNO OBZIDJE IN PUNGART
9. PLEČNIKOVA KRANJ (ARKADE IN PREŠERNOVO GLEDALIŠČE)

KAKŠEN JE DOBER TURISTIČNI VODIČ? – KRITERIJI ZA USPEŠNOST

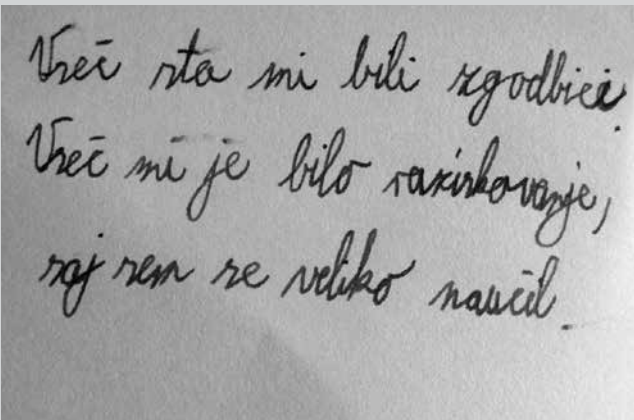
- GOVORI RAZLOČNO
- GOVORI GLASNO
- GOVORI TEKOČE (BREZ ZATIKANJA)
- NE GOVORI PREHITRO
- GOVORI DOŽIVETO
- VSEBINA NI PREDOLGA, BREZ NEPOMEMBNIH PODATKOV
- ČIM VEČ POVE NA PAMET - ČE BERE KDAJ PA KDAJ POGLEDA GOR
- POKAŽE ZNAMENITOST
- PREDSTAVI PODROBNOSTI (DA VE MOGOČE ŠE KAKŠNO ZANIMIVOST O PREDSTAVLJENI TEMI)

PRILOGA 2: VŽN-strategija

PRILOGA 3: Delo po skupinah

PRILOGA 4: Delo z informacijskimi viri**PRILOGA 5: Povratna informacija učitelju****PRILOGA 6: Ena od PI****PRILOGA 7: Terensko delo****PRILOGA 8: Terensko delo****PRILOGA 9: Ocenjevalni list**

Oseba, ki jo ocenjujem: _____

Govori razločno in dovolj glasno: DA NE

Govori tekoče, brez večjih zatikanj: DA NE

Povedano ima smiselno celoto (rep in glavo): DA NE

Posebej bi pohvalil: _____

Predlagam izboljšavo: _____